

Smohay András

Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletének újkori emlékei Székesfehérvárott*

„Kedves Tanárnő!” — ezekkel a szavakkal szoktam kezdeni az „Üdvözléttel: PM” végű e-mailekre írt válaszaimat. Prokopp Mária már legalább évtizednyi ideje hatalmas bel- és külföldi e-mail forgalmat bonyolít, erről egyetemi hallgatóként is meggyőződhettem. Azóta sok különböző ügyben váltottunk elektronikus levelet. Tanárnő minden tanítványáról tudja a legfrissebb híreket, nála a személyesen, vagy e-mailben feltett „Hogy van?” kérdés nem pusztán udvariassági formula, hanem mindig kiegészül egy figyelmes utalással az ember éppen aktuális élethelyzetére. És mindenről tudomása van, minden munkában bíztat, gratulál. Ez a figyelmesség kevesek sajátja. Tolakodás nélkül, figyelmes szeretettel, azzal a lelkiülettel tartja számon egykori tanítványai életét, ahogyan Szent Erzsébet foglalkozott egykor a szegény rászorulókkal. Erzsébet köpenye rózsákat rejtett. A jeles évforduló alkalmából a székesfehérvári Szent Erzsébet ábrázolásokat gyűjtöttem egy „virtuális csokorba” köszöntésül kedves Tanárnőnek, aki a szent életének és tiszteletének elismert tudósa és követője.

Székesfehérvár középkori Szent Erzsébet tiszteletének emlékei ma ismeretlenek, nagy valószínűséggel teljesen elpusztultak. Okleveles források, azonban tanúskodnak a középkori Székesfehérvár Szent Erzsébet plébániatemplomáról, mely a várfalakon kívül, a Suburbium-ban, a Budai külvárosban volt.¹ Régészeti ásatások nyomán az utóbbi időben mégis sikerült lokalizálni a város középkori Szent Erzsébet templomát, mely a szentről elnevezett utcában, a mai Malom utca helyén állt.²

Mint az egyik legnépszerűbb magyar szent, Szent Erzsébet ábrázolásai nem hiányozhattak a török hódoltság után újjáépülő Székesfehérvár templomaiból, s a későbbi századok során is készültek műalkotások a város templomaiban a királynőről.

Szent Erzsébet testvére, IV. Béla (1235–1270) ifjú királyként építtette a királykoronázások alkalmával fontos szerepet játszó Szent Péter és Pál plébániatemplomot, melynek falait is magában foglalja a török hódoltság után 1702 és 1768 között, több ütemben fokozatosan átépített plébániatemplom, a mai püspöki székesegyház. A jezsuiták a középkori épület barokk bővítését Martin Grabner (1700–1763), majd fia Johann Michael Grabner (1742–?) építőmesterek irányítására bízták. Az építkezés az 1770-es években fejeződött be a végleges homlokzati átalakításokkal.³ Az 1777-től székesegyházi rangot nyert templom freskóit és oltárképeit Johann Ignaz Cimbal (1722–1795) sziléziai származású festő készítette 1768-ban.⁴ A szentély mellett a főhajó jobb oldali kihasasodásában található Szent László oltárkép alatt, kisméretű hegedű alakú képen látható az adakozó Szent Erzsébet. Egyszerű eszközökkel jelzett építészeti térben, a kép ten-

gelyétől balra, vörös köpennyel takart előkelő ruhában jelenik meg a glóriás, koronás Erzsébet. Jobb kezével az előtte ülő, mankós koldusnak nyújt egy pénzért. Ruhájába egy rongyos, kopott pongyolába öltözött kisgyermek kapaszkodik. Mellette balra, a kép szűk előterében egy félig letakart kő asztalon tálca, benne pénzérték láthatók. A tálca mellett egy kis méretű zsák van, melyet a kép bal szélén a szemlélőre tekintő fiatal fiú fog. A kép háttérében jobb- és baloldalon halványabban festett nőalakok tűnnek fel. Martonvásári Szent Anna plébániatemplom szentélyében található Cimbal térben legközelebbi Szent Erzsébet képe 1776-ból, melyen szintén az alamizsnát adó királynő látható. A szentet kezében pálcával, frontálisan, s a kolduson kívül, mellékalakok nélkül ábrázolta a művész.⁵

A székesegyház szentélyének 1775-ben elkészült műalkotás-együttese több szempontból is a megrendelő, Mária Terézia személyes politikai szempontjait és devócióját tükrözi. Az oltárképen Szent István koronafelajánlása látható. A festményt készítő bécsi akadémiai tanár Vinzenz Fischer (1729–1810) fennmaradt levelezése szerint, melyet a város magisztrátusával folytatott a festő különleges hangsúlyt fektetett a történeti hűségre.⁶ Ezért kerülhetett a koronázási paláttal és a koronázási jelvényekkel ábrázolt Szent István mellé a főoltárkép bal alsó sarkába, a feltehetően Mária Terézia, vagy leánya profilját idéző angyal kezébe a templom középkori, centrális hajójához csatlakozó toronypárral ábrázolt képe.⁷ Vagyis eképpen képelték a fennmaradt ábrázolások nyomán a szent király korában a templom eredeti formáját. Valójában a IV. Béla kori állapotot örökölte meg a művész. A kép felső, mennyei zónájában ábrázolt Szűz Máriában talán magát az uralkodónőt láthatjuk, a fejére terített fekete kendő pedig férje halála miatti gyászát jelzi. A hagyomány szerint Szent István alakjában, tíz évvel korábban elhunyt férjét, Lotharingiai Ferencet (1708–1765) festette meg a királynő megbízásából Fischer.⁸ Franz Anton Hillebrandt (1719–1797) császári főépítész tervezte (1772) széparányú, klasszicizáló vörösmárvány architektúrája három „képsávot” foglal magába, mely az uralkodói személyes reprezentáció és devóció szándékait tükrözi. A már bemutatott középső főoltárkép két oldalán vertikálisan egy-egy domborműből, egész alakos szoborból majd felül újra domborműből álló együttes látható. Mind a hat alkotást Martin Karl Keller (?–?) bécsi szobrász és stukkátor készítette. A bal oldali hármast ábrázoló Avilai Szent Terézt idézi, míg a jobb oldali Árpád-házi Szent Erzsébetet. Szent Teréz Mária Terézia védőszentjeként szerepel a programban. A főoltár felé fordul, kezét szívére teszi. A lendületesen mintázott egész alakos faszobor mellett a szent stigmatizációját és Krisztussal

való misztikus eljegyzését ábrázoló domborművek egészítik ki Avilai Nagy Szent Teréz „oldalát.” Az uralkodó számára, mint székesfehérvári adománya, az akkor még leendő székesegyház főoltára is bizonyítja fontos volt az adakozás. Ebben példaképe Árpád-házi Szent Erzsébet, akit a főoltár mellett jobb oldalon idézett meg a művészet eszközeivel. Az oltárkép mellett álló habos gallérú, előkelő ruhában ábrázolt Szent Erzsébet szobor fején apró koronát láthatunk (1. kép). A szobor, az Avilai Nagy Szent Terézt mintázóval ellentétben nem a főoltárképen Mária ölében ábrázolt gyermek Jézus felé, hanem a templomhajó irányába fordul. Bal kezében szívéhez emel egy kis tálat, míg jobbajával adakozó gesztust tesz. Ez a gesztus pedig a templomban összegyűlt papok és hívő nép felé irányul. Cimbal Szent Erzsébet képén is látható adakozó gesztust ismétli meg a Mária Terézia vonásait rejtő fehér színű alsó fadombormű a székesegyház szentélyében, kiegészítve a felső zónában a beteg-ápolás jelenetével.⁹

A fent bemutatott képi program aktuális politikai utalásoktól sem mentes. Az ellenreformáció és a török kiűzése után a Szent István ábrázolások az okafogyottá vált erőt demonstráló, „harcias” karakter helyett új, az uralkodó és a mennyei szférák kapcsolatát hangsúlyozó képtípusban jelentek meg. Ennek leginkább megfelelő kompozíció Szent István koronafelajánlása volt. Ezeken a képeken a koronát a király Szűz Máriának ajánlja fel, s Mária Terézia uralkodásáig a Szent István ábrázolások között szinte egyeduralkodók voltak. Ebbe a sorba tartozik a székesfehérvári főoltárkép is.¹⁰ A képek eszmei tartalma az országot immár teljes jogon kormányzó Habsburg uralkodók égi kivá-

lasztottsága volt, Szent Istvánhoz hasonlóan. Mindez ötvöződik Mária Terézia szándékával, hogy apostoli uralkodói minőségben Székesfehérváron, Szent István városában — a magyar egyház részéről évtizedek óta fennálló igényeknek megfelelően — új egyházmegyét alapítson, folytatva a nagy előd egyházszerző munkáját.¹¹ Törekvése, a szentély elkészülte után két éven belül realizálódott, s VI. Piusz pápa jóváhagyásával 1777-ben megalakult az egyházmegye.¹² Így Székesfehérvár városa az uralkodó bőkezűségéből püspöki székhely lett, s székesegyházának kincstárát is gazdag ajándékaival gyarapította.¹³ A város és az egyházmegye első püspöke, Séllyei Nagy Ignác (1777–1789) örökké hálás maradt ezért az uralkodónak.¹⁴

Avilai Nagy Szent Teréz megjelenítésében, védőszentjének példáján keresztül a királynő saját vallássosságára és hitére utalt, mely alapja uralkodói gesztusának, az egyházmegye alapításának. Szent Erzsébetet az adakozásban és az irgalmasság cselekedeteiben követő uralkodónő az Árpád-házi szent hangsnlyos megjelenítésével az akkor még plébániatemplomként funkcionáló templomban egyfelől a magyar uralkodó-házhoz való kapcsolatát legitimálta — Szent István mellett a népszerű Árpád-házi női szenttel —, másfelől saját nagylelkű adományát „Szent Erzsébetként” adta át Székesfehérvárnak.

Létezhet a programnak egy elvont, teológiai értelmezési síkja is. Könnyen belátható, hogy a három képsáv, a három isteni erényt is szimbolizálhatja. Hiszen Avilai Szent Terézben a Hit (Fides), Szent István koronafelajánlásában a Remény (Spes) és Árpád-házi Szent Erzsébetben a Szeretet (Caritas) erényének ma-

1. kép. Martin Karl Keller: Árpád-házi Szent Erzsébet. Székesfehérvár, székesegyház. Fa, festett, aranyozott. 1775 körül. Fotó: Czím bal Gyula

2. kép. Steiner Rezső: Az alamizsnát osztó Árpád-házi Szent Erzsébet. Székesfehérvár, Szent Sebestyén templom. Vász on, olaj. 1895 körül. Fotó: Czím bal Gyula

gas fokú gyakorlását tiszteljük.

A felsővárosi Szent Sebestyén plébániatemplom korábbi kisebb XVIII. századi kápolnák helyén épült a század végétől. Mai kéttornyos alakját az 1866-ig tartó átalakítás során nyerte el.¹⁵ A város második plébániatemplomának és fogadalmi templomának legkésőbbi oltárai — a Szent Mihályról és Szent Erzsébetről nevezettek — a XIX. század utolsó évtizedében készültek. A Szent Erzsébet oltárképet a soproni illetőségű Steiner Rezső (1854–1945) festőművész, Steiner Fülöp megyés püspök (1890–1900) unokaöccse készítette (2. kép).¹⁶ A kiegyensúlyozott, szimmetrikus kompozíciójú, erőteljes, plasztikus alakokat megjelenítő stilizált kép Steiner legjobban sikerült székesfehérvári alkotása. Árpád-házi Szent Erzsébet egy lépcső legfelső fokán áll. Magas, karcsú alakja kockafejezetes vörösmárvány oszlopok és háromkaréjos lezárású ajtó alkotta díszes bélietes kapu előtt tűnik fel. Az alamizsnálkodó Szent Erzsébetet ábrázoló képen a királylány baljával egy apród kezében lévő kosár felé nyúl, míg jobb kezével egy didergő csecsemőjét tartó asszony felé nyújt egy cipőt. A lépcsőn koldusok és egy háromgyermekes édesanya látható még. Erzsébet feje körül glória fénylik, arcán földöntúli mosoly tükröződik. Az oltár stipesén felirat olvasható, melyből kiderül, hogy azt védőszentje tiszteletére: „Özv. Peresztegi Nagy Györgyné szül. Lajos Erzsébet készítette.”

A város főterének leghangsúlyosabb épületét, a püspöki palotát Feigs Ferenc Antal és Rieder Jakab építőmesterek 1788 és 1802 között építették fel.¹⁷ A kápolnát id. Storno Ferenc (1821–1907) festő, építész, restaurátor alakította ki 1893-ban, fia ifj. Storno Ferenc (1851–1938) segítségével.¹⁸ A kápolnában található több Árpád-házi szent ereklyéjével együtt Szent Erzsébet ereklyéi is, XIX. századi tartókban.¹⁹

A város legszegényebb szerzetesei a karmeliták voltak. Kívülről egyszerűnek tűnő templomuk, azonban belül világra szóló kincseket rejt. A freskókat Franz Anton Maulbertsch (1724–1796) osztrák festő, harmadrendi karmelita készítette 1768-ban. A templom későbbi Szent Erzsébet oltárképét Tury Gyula (1866–1932) festette 1908-ban.²⁰ A háttérben magas falú vár részlete látszik. A kép előterében a nézőnek háttal megfestett tagba szakadt koldus látható, kezét a kép közepén megjelenített Szent Erzsébet felé nyújtja, aki kötényéből kenyeret oszt a rászorulóknak. A nagy méretű oltárképen robosztus megformálású figurák láthatók. A kompozíció sikerét bizonyítja, hogy a számbéli plébániatemplomban található egy naiv felfogású, kisebb méretű másolata.²¹

A Szent Imre templomot Hatzinger Pál tervei alapján 1720–1745 között Szent Imre hagyomány szerinti szülőhelyén a ferences barátok építették. A templom több radikális belső változtatáson esett át az évszázadok folyamán. A legjelentősebb, példátlanul széles társadalmi összefogás eredményeként létrejött átalakítást 1929-ben, az 1930-as Szent Imre év előkészületeként szenvedte el az épület.²² Az eredeti barokk berendezés nagy részét újra cserélték ekkor.

A templom Szent Júdás Tádé oltárán áll Árpád-házi Szent Erzsébet szobra. A szobor a templom oltárainak többségével együtt, nagy valószínűség szerint 1929-ben került mai helyére, ma fehérre festett és részben aranyozott, de eredetileg bizonyosan színes volt. A faszobor a rózsákat köpenyében tartó, koronás szentet ábrázolja, historizáló stílusban.

A Vasútvidéki Jó Pásztor plébániatemplom — Prohászka Ottokár emléktemplom Fábián Gáspár (1885–1953) építész tervei szerint jórészt közadakozásból épült fel 1929–33 között. Itt nyert végső nyughelyet Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök, korábbi esztergomi teológiai tanár, spirituális 1938. június 1-én.²³ A templomot díszítő freskókat Leszkovszky György (1891–1968), a Magyar Iparművészeti Főiskola tanára készítette.²⁴ A Szent Erzsébetet ábrázoló tondó elkészítésének költségeit a Szent Erzsébet Üriasszonyok kongregációja fedezte.²⁵ A félalakos képen koronával, prémes palástban ábrázolta a művész a távolba meredő tekintetű glóriás szentet, aki jobb kezének kecses mozdulatával a bal kezével köpenyében tartott rózsacsokor felé nyúl.

A három magyar szent király — Szent István, Szent László és Szent Imre — tiszteletével az újkori Székesfehérváron Szent Erzsébet kultusza nem tudott versenyezni. Mégis három évszázadon keresztül mindig készültek újabb és újabb ábrázolások róla, uralkodói, egyházi vagy polgári megbízók bőkezűségéből. Szent Erzsébet a jótékonykodás és önfeláldozó szeretet példaképe — mint minden keresztény számára az egész világon —, a székesfehérváriaknak is követendő példa. Ezt a példát komolyan vették, ennek tanúi a szent tiszteletének újkori emlékei Székesfehérvárott.

Jegyzetek

- * Jelen dolgozat a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum 2007-ben készített *Liliom és Rózsa* című vándorkiállításának gyűjtésén alapul, mely Szent Imre és Szent Erzsébet tiszteletének a Székesfehérvári Egyházmegyében található emlékeit mutatta be nagy méretű, fotókkal illusztrált tablókön. A felvételek Czimbál Gyula fotóművész munkái.
- 1 „Parochia eccl. B. Elizabeth vidue extra muros...” CSÁNKI Dezső: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában*. III. kötet. Budapest, 1897. 310. Az adatra Siklósi Gyula hívta fel a figyelmet, köszönet érte.
- 2 SIKLÓSI Gyula: *Székesfehérvár és környéke középkori topográfiája*. (Fejér megye régészeti topográfiája 1. kötet) Kézirat. 12/2/3/C. Szent Erzsébet utca.
- 3 CS. DOBROVITS Dorottya: *Székesfehérvár, székesegyház*. (TKM 125.) Budapest, 1993. 4–5.
- 4 FITZ Jenő – CSÁSZÁR László – PAPP Imre: *Székesfehérvár*. Budapest, 1966. 45.
- 5 Cimbal martonvásári műveiről: JÁVOR Anna: *Leichter, Tabota és Cimbal Martonvásáron*. In: *Művészettörténeti Értesítő*, XXXIX. évf. (1990) 3–4. sz. 207–212.

- 6 SCHOEN Arnold: *Fischer V. festő levelei a Szent István-főoltárképről*. I–III. Székesfehérvári Szemle, III. évf. (1933) 2. sz. 24–25. Székesfehérvári Szemle, III. évf. (1933) 3–4. sz. 38; Székesfehérvári Szemle, IV. évf. (1934) 3–4. sz. 71–75.
- 7 Szilárdfy Zoltán véleménye szerint Mária Terézia arcma: SZILÁRDFY Zoltán: *Kovács Péter – Szelényi Károly: A barokk Székesfehérvárott*. In: *Ars Hungarica*, XXIV. évf (1996) 2. sz. 224. Az uralkodónő leányának arcát látják benne: SZARKA Géza: *A székesfehérvári belvárosi plébánia története*. Szerk. CSURGAI HORVÁTH József, KOVÁCS Eleonóra, MÓZESSY Gergely. Székesfehérvár, 2003. 96; Cs. DOBROVITS, 1993. 11.
- 8 Cs. DOBROVITS, 1993. 11, SZILÁRDFY, 1996. 224; SZILÁRDFY Zoltán: *Szent István király följánlásának attribútumai*. In: *Művészettörténeti Értesítő*, XLVIII. évf. (1999) 1–4. sz. 74. SZARKA, 2003. 96.
- 9 Bővebben ld. SZILÁRDFY Zoltán: *Sajátos típusok Szent Erzsébet barokk kori ikonográfiájában* című tanulmány vonatkozó részeit jelent kötetben.
- 10 GALAVICS Géza: *Program és műalkotás a 18. század végén. Egy festmény születése és fogadtatása*. Szerk. ARADI Nóra. Művészettörténeti füzetek 2. Budapest, 1971. 16–17.
- 11 TÖRÖK József–MÓZESSY Gergely: *Jubilæum Diocesis Alba-Regalensis*. Budapest, 2002. 7–13.
- 12 Az egyházmegye királyi alapítólevele 1777. február 17-én, pápai megerősítő bullája 1777. június 17-én kelt. TÖRÖK – MÓZESSY, 2002. 16.
- 13 SOMOGYI Árpád: *A székesfehérvári püspöki kincstár*. In: *Művészettörténeti Értesítő*, XXI. évf. (1972) 2. sz. 124–127.
- 14 Séllyei Nagy Ignác püspök hűségét és lekötöttségét mutatja az uralkodó halála után elmondott pátoszteljes, a királynőről csak felsőfokban szóló írásban fennmaradt prédikációja. (*Excellentissimi Illustrissimi ac Reverendissimi Dni Episcopi Sermo occasione celebratarum die 19na mensio Decembris pro sua Majestate Sacratissima Maria Theresia Solenium exequiarum in Cathedrali Ecclesia Alba Regalensi ad Populum habitus*.) *Acta Ecclesiae Alba Regalensis Annorum 1780*. 474–500. Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár, No. 5901/2.
- 15 FITZ – CSÁSZÁR – PAPP 1966. 128.
- 16 Szignált jobbra lent: Steiner R. A püspökkel való rokonságáról: TÖRÖK József – LEGEZA László: *Székesfehérvár évezrede*. Budapest, 2002. 35. kép-aláírás.
- 17 FÉNYI Ottó: *Milassin Miklós*. In: *A Székesfehérvári Egyházmegye jubileumi névtára 1977-ben, alapításának 200. esztendejében*. Székesfehérvár, 1977. 76–77. és 3. 4. 6. 8. l. Továbbiakban NÉVTÁR, 1977.
- 18 SULYOK János: *Steiner Fülöp*. In: NÉVTÁR, 1977. 121.
- 19 Csiszolt üveg-ládika, Szent Erzsébet ruhájának egy apró darabját őrzi, Szent István, Szent Imre és Szent László ereklyéi mellett, alatta „S. ELISABETH HUNG. VID” felirat. Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum ltsz. 98.1249. SMOHAY András: *Szent Imre ereklyéje és tartója*. In: *Szent Imre 1000 éve*. Multimédiás DVD-ROM a székesfehérvári millenniumi emlékévi és kiállítás dokumentumairól. Katalógus. Szerk. KERNY Terézia. Székesfehérvár, 2007. Kat. 15. A másik monstracia formájú ereklyetartóban Alacoque Szent Margit ereklyéje mellett Árpád-házi Szent Erzsébeté látható „S. Elisab. Hung. Vid.” felirattal, Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum ltsz. 98.1244.
- 20 A templomról: SMOHAY András: *A székesfehérvári szemináriumi, egykori karmelita templom művészettörténeti feldolgozása*. Szakdolgozat, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művészettörténeti Intézet. Székesfehérvár–Budapest 2004. Kézirat. Az oltárkép szignált, datált jobbra lent: „Tury Gyula 1908.”
- 21 A kép a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumból került vissza Zsámbékra 2004-ben. Váson, olaj. 85×108 cm. ltsz. 74.875.
- 22 A templomról és az átalakítás munkálatairól ld. BÖLCSKEY Ödön: *A ferencrendiek székesfehérvári Szent Imre temploma*. Székesfehérvár, 1930. A könyvről: KERNY Terézia: *A ferencrendiek székesfehérvári Szent Imre temploma*. In: KERNY, 2007. Kat. 162.
- 23 FÉNYI Ottó: *Prohászka Ottokár*. In: NÉVTÁR, 1977. 136.
- 24 Leszkovszky György munkásságáról legújabban: BENKŐ Zsuzsanna: *Leszkovszky György munkássága és a Cennini Társaság működése*. Szakdolgozat. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. BTK, Művészettörténet Tanszék. 2007. Kézirat. Fehérvári tevékenységét említi: BENKŐ Zsuzsanna: *A magyar szent királyok*. In: KERNY, 2007. Kat. 191.
- 25 SMOHAY András: *Liliom és Rózsa*. KERNY, 2007. Liliom és Rózsa kiállítás anyaga. 7. tábló.

The Modern Monuments of the Cult of St Elisabeth of Hungary at Székesfehérvár

Professor Mária Prokopp is not only the well-known expert of Saint Elisabeth of Hungary but a person who follows the exemplary life of the famous saint. This essay presents the remaining artefacts of the cult of Saint Elisabeth in Székesfehérvár. After the Ottoman occupation, the medieval Saint Elisabeth's Church was ruined, however, from the 18th century until now, there are many artworks in honour of Elisabeth. In the cathedral one can see the small painting of Johann Ignaz Cimbal (1722–1795) from 1768. The magnificent architectural frame of Franz Anton Hillebrandt (1719–1797) in the sanctuary can be divided into three pictorial sections. The first one shows Saint Therese of Avila, the second is King Saint Stephen's dedication of the crown to Our Lady, and the third is about Saint Elisabeth of Hungary. This artistic programme shows the will of the royal procurer, queen

Tanulmányok Prokopp Mária 70. születésnapjára

Maria-Theresia. From the 19th century there is an altar of Saint Elisabeth painted by Rezső Steiner (1854–1945) in the Saint Sebastian church and the two reliquaries in the chapel of the Bishop's Palace. The large-scaled Saint Elisabeth picture of Gyula Tury (1866–

1932) in the Seminary Church, the Saint Elisabeth statue of Saint Emery's Church and the fresco painted by György Leszkovszky (1891–1968) in Prohaszka's Church were made in the 20th century.